

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Koskela, M. (2023) Sateenkaaren alla. TAMK-blogi, 16.3.2023.

URL: <https://blogs.tuni.fi/tamkblogi/teema2/sateenkaaren-alla/>

Sateenkaaren alla

16.3.2023 — Arja Hautala

Sateenkaariväestön oikeudet ovat olleet tapetilla viime aikoina translain uudistuksen myötä. On hienoa, että yhteiskuntamme pyrkii edistämään tasa-arvoa tällä tavoin, vaikka lakiuudistus ei ongelmaton olekaan. Se on kuitenkin askel oikeaan suuntaan transihmisten hyvinvoinnin tukemiseksi. Sateenkaariväestö niputetaan usein yhteen ja samaan kategoriaan, vaikka termin alle mahtuu hyvin heterogeenisiä ihmisryhmiä, joita käytännössä yhdistää vain vähemmistöön kuuluminen. Toisaalta taas, vähemmistöstressi on valitettavasti heidän kaikkien elämässä tuttu ilmiö.

Arviolta 0,5–5 % nuorista kokee sukupuolensa olevan jokin muu kuin syntymässä määritelty tai binäärinen naisen tai miehen sukupuoli. Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulussa tämä tarkoittaa jopa yli 520 opiskelijaa kaikista tutkinto-opiskelijoista (opiskelijoita on esimerkkivuonna 2021 ollut yhteensä 10 548). Määrä on merkittävä pelkästään omassa oppilaitoksessamme.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että transsukupuoliset tai sukupuolensa joustavasti määrittelevät kokevat hyvinvointiaan heikentävää syrjintää sekä suoranaista väkivaltaa tai sen uhkaa. Heillä on valtaväestöä enemmän mielenterveysongelmia. Nämä ongelmat eivät liity sukupuoleen tai sen määrittelyyn, vaan syvällä yhteiskunnan rakenteissa esiintyviin normeihin ja niistä johtuvaan vähemmistöstressiin.

Millaisia haasteita transsukupuoliset tai sukupuolensa joustavasti määrittelevät kokevat?

Cis-sukupuoliset eli syntymässä määriteltyyn, binääriseen miehen tai naisen sukupuoleen identifioituvat voivat kokea vaikeaksi ymmärtää ja hahmottaa haasteita ja normeja, joihin vähemmistöryhmät törmäävät jatkuvasti. Yhteiskuntamme tuntee juridisesti vain binäärisen sukupuolijaon. Tämä nousee esille esimerkiksi henkilötunnusta käsiteltäessä tai lomakkeita täyttäessä. Virallisissa terveydenhuollon järjestelmissä harvoin on muuta mahdollisuutta kuin valita mies tai nainen. Välillä on perusteltua tietää, minkälaiset sukupuolielimet ihmisellä on – esimerkiksi hoidettaessa niihin liittyviä terveydellisiä vaivoja. Mutta miksi sukupuolella on merkitystä, kun hoidetaan vaikkapa etäasiointina kurkkukipua? Millaiseen asemaan se asettaa vähemmistöt, kun he joutuvat jatkuvasti törmäämään tilanteisiin, jotka määrittävät heidän identiteettinsä virheellisesti?

Toinen tyypillinen ja arkipäiväinen esimerkki yhteiskuntamme rakenteiden haasteista liittyy julkisiin vessoihin. Millä perustelemme tarpeen määrittää wc-tilat joko naisille tai miehille? Mitä etua tämä jako meille tuo? Määrittelemme tapaamamme ihmiset ulkonäön perusteella, mikä aiheuttaa jatkuvia hämmennyksen hetkiä heille, joiden sukupuoli ei olekaan odotustemme mukainen.

Vähemmistöt keskuudessamme

Tampereen ammattikorkeakoulu on sitoutunut edistämään saavutettavuutta kaikessa toiminnassaan. Eräs saavutettavuuden osa-alueista on syrjimättömyys, ajatus turvallisesta tilasta, jossa kuka tahansa voi opiskella, työskennellä ja elää vapaasti omana itsenään. Yhteisöömme kuuluu niin opiskelijoita kuin työntekijöitä, jotka elävät sateenkaaren alla. Tapaamme heitä myös vapaa-ajalla ja tulevassa työelämässä työkavereita, asiakkaina ja yhteistyökumppaneina. Meidän jokaisen tulee tarkastella avoimesti ja kriittisesti ajatusmallejamme ja tuoda ne tietoisuuteen: vain siten saamme aikaan muutosta. Saavutettavuus ja syrjimättömyys tulee tuoda tavoitteesta todellisuuteen ja aidosti mahdollistaa tasa-arvo.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet eivät ole mielipideasia, vaan kyse on ihmisoikeuksista.

Kirjoittaja: Miia Koskela, TtM-opiskelija, TtK, Sairaanhoitaja AMK, Hoitotyön opettaja, TAMK

Kuva: Pixabay